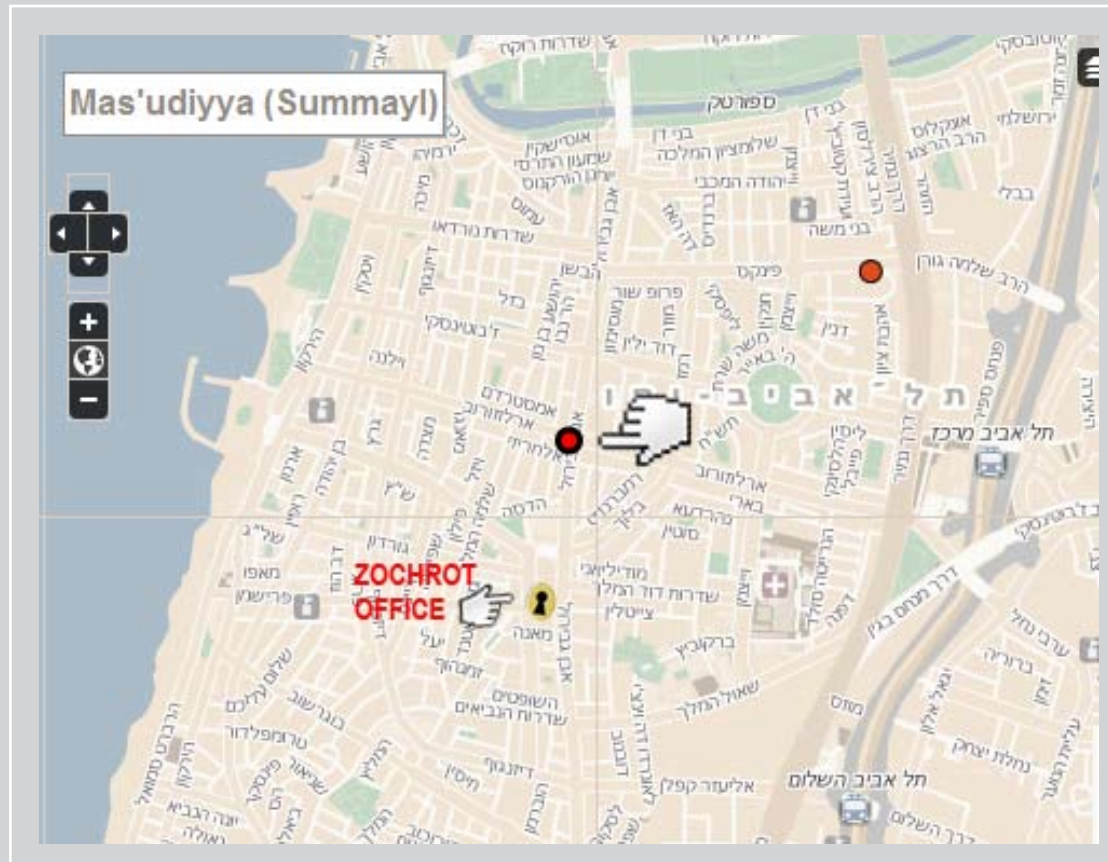

מאיפה אתם?

[המשרד של זוכרות נמצא במרחק בסמוך למרכז הכפר החרוסי סומייל <<<](#)

עמותת זוכרות (ע"ר 580389526) שמה לה למטרה להביא את הזיכרון והדיבור על הנכבה לציבור היהודי בישראל. זהו זיכרון אחר שלעיתים מתנגד, לזיכרון הציוני ההגמוני. הנכבה היא האסון של הפלסטינים משנת 1948, הרס הכפרים, הגירוש וההרג, אך היא גם חלק מהותי מההיסטוריה של היהודים שחיים כאן, של המקום הזה. זוהי היסטוריה שהושתקה במשך דורות וכמעט נמחקה מהנוף הפיזי של הארץ, היא התרחשה בעיקר ב-1948 אך השלכותיה ממשיכות להתגלגל באופנים שונים גם בימינו. בנכבה נהרסה כמעט לחלוטין התרבות הפלסטינית וכך גם היחסים שהתקיימו בין יהודים וערבים. זוכרות תומכת בזכות השיבה של הפליטים הפלסטינים שהיא זכות אישית, אזרחית, של כל עקורה ועקור שגורשו מבתיהם ורואה בשיבה הזדמנות לכינון יחסים אחרים בין יהודים וערבים בארץ.

בשנים האחרונות הולכת ונעשית הנכבה מושג שגור יותר בכלי התקשורת ובכלל בתרבות הישראלית. דווקא הממשלה היא שהביאה להפצת המושג נכבה ביוזמתה לחוקק את "חוק הנכבה" שמטרתו להפחיד את מי שמבקשים לציין את הנכבה ביום העצמאות הישראלי.

צוות זכרות

ועד מנהל

ועדת ביקורת

איתן ברונשטיין, מנהל (משרה מלאה)

מייסד זכרות. לפני כן עסק בחינוך פוליטי בארגונים שונים. נולד בארגנטינה ומגיל חמש גדל בקיבוץ בחן. אב לשלושה בנים ובת. בעל תואר שני בלימודי פרשנות באוניברסיטת בר אילן.

נורמה מוסי, סגנית מנהל ואוצרת הגלריה (3/4 משרה)

ממקימות זכרות. אמא לעמליה. נולדה בארגנטינה וגדלה בקיבוץ עמיר. למדה אמנות בבצלאל וכרגע סיימה את התיזה שלה על שכונת מנשייה בתכנית ללימודי תרבות באוניברסיטה העברית.

רנין ג'ריס, פרויקט עדויות (1/2 משרה)

מנחה תכניות להעצמת נשים, הורות ופמיניזם. פעילה במספר ארגונים לשינוי חברתי, כמו אסיוואר, תנועה ערבית פמיניסטית לתמיכה בנפגעות תקיפה מינית. את התואר הראשון השלימה בעבודה סוציאלית באוניברסיטת ת"א וכיום לומדת שם לתואר שני בעבודה סוציאלית קלינית. נולדה בכפר יסיף וגרה בחיפה.

עמר אע'באריה, רכז פרויקט סיורים ופרויקט שיבה (3/4 משרה)

עמר מנחה קבוצות מקצועי במיוחד בתחום הקונפליקט היהודי ערבי. ריכז בבי"ס לשלום בנווה שלום את תחום הנוער לפני שהצטרף לזכרות ב-2006. עד ספטמבר 2010 הוא גם עבד כרכז יישובי בתכנית קרב למעורבות בחינוך. למד באוניברסיטה העברית הנחיית קבוצות, בנוסף ללימודי המזה"ת וספרות ערבית. נולד במשירפה וחי עם משפחתו בנווה שלום/ואחת אל סלאם.

אשרה בר, מנהלת משרד (1/2 משרה)

פעילה למען זכויות בעלי חיים וטבעונים. סירבה לשרת בצבא. במהלך עבודתה בזכרות למדה ניהול חשבונות כדי להקים בעמותה מערכת ניהול חשבונות וחישוב שכר פנימיים. סיימה את עבודתה בזכרות ביוני 2010.

תומר גרדי, עורך כתב העת טדק (1/2 משרה)

כותב וחוקר היסטוריה ותרבות. חי בדרום ת"א. תואר ראשון בספרות וחינוך באוניברסיטה העברית והשלים תואר שני בחינוך בין תרבותי בפריייה אוניברסיטת בברלין.

זלדה פדה, רכזת פיתוח משאבים (3/5 משרה)

השלימה מחקר לתואר שני באנתרופולוגיה באוניברסיטת בן גוריון על המפגש של ישראלים עם הנכבה במרחב הישראלי דרך הסיוורים של עמותת זכרות. חיה בתל אביב.

עמיה גלילי, רכזת חינוך (3/4 משרה)

לפני עבודתה בזכרות עסקה בעבודה קהילתית בנושאים של זכויות חברתיות וכלכליות. תואר ראשון בסוציולוגיה ואנתרופולוגיה באוניברסיטה העברית ותואר שני בעבודה סוציאלית קהילתית באוניברסיטת מקגיל, קנדה. גדלה בקיבוץ עמיר, חיה בת"א.

אביב גרוס-אלון, עיצוב גרפי (3/5 משרה)

סיימה תואר ראשון בעיצוב תקשורת חזותית במכון הטכנולוגי בחולון. אמא לנעמי ילדת מרץ 2009.

פעילות העמותה מתחלקת לשש תכניות וכך גם דו"ח זה:

• פעילות במרחב

• ייצור והפצת יידע

• חינוך

• תרבות

• שיבת פליטים

היבטים מעשיים

• פיתוח יכולת ארגונית

מתן בורד, רכז מידע (3/5 משרה)

נולד וגדל בקיבוץ דגניה א'. היום גר בירושלים. פעיל ב"כוח לעובדים - ארגון עובדים דמוקרטי". מסיים את כתיבה התזה לתואר שני בחוג ללימודי ארץ ישראל באוניברסיטת חיפה ומתחיל בלימודי דוקטורט בבית הספר להיסטוריה באוניברסיטת תל אביב.

תמר אברהם, רכזת פעילות בירושלים

(1/10 משרה)

מרכזת קבוצת למידה ופעילות על הנכבה בירושלים המערבית. בעלת תואר שני בתיאולוגיה קתולית. למדה גם יהדות, אסלאם, מדעי דתות והיסטוריה. חיה בירושלים.

אפרת אבן צור, מנחת קבוצת הלימוד בירושלים

ועורכת לשונית בכתב העת סדק. (פרילנס)

סטודנטית לפסיכולוגיה חינוכית וקלינית של הילד, ועורכת לשונית. לפני כן עסקה בחינוך בלתי פורמאלי - בהדרכה והנחיית קבוצות, בריכוז צוותים חינוכיים ובכתיבת תוכניות חינוך. פעילה בארגון "פסיכואקטיב" - אנשי בריאות הנפש למען זכויות אדם.

יוסף מקיטון, מנחה קבוצת הלימוד בבאר שבע.

(פרילנס)

בוגרת קורס הנחיית קבוצות בבי"ס לשלום בנווה שלום/ואחאא אל סלאם. ידיד המכון הקווירי של גוטנברג, שבדיה. גדל באילת (אם-רשרש) ומתגוררת כעת בביר-א(ל)-סבע (באר-שבע). בוחרת לחיות ללא זוגיות, משפחה או ילדים/ות. עובד גם בתיכנות לאינטרנט.

טליה פריד, מתכנתת אתר האינטרנט החדש

(פרילנס)

בעלת תואר שני בפסיכולוגיה חברתית באוניברסיטת ת"א וסטודנטית לדוקטורט בלימודי מדע וטכנולוגיה באוניברסיטת בר אילן. פעילה בארגונים המקדמים שלום ושוויון מגדרי.

מתי שמואלוף, יחצן סדק והשתתף חלקית בעריכה

(פרילנס)

משורר, פרסם שלושה ספרי שירה. בלוגר וחבר בקבוצת "גרילה תרבות" שמחברת בין יצירה תרבותית למאבקים חברתיים. מרצה במכללת מנשר לאמנות ומנחה סדנאות כתיבה יוצרת.

ועד מנהל

שלומית באומן, יו"ר

אורי גופר

רותי גינזבורג

ועדת ביקורת

אחמד חיג'אזי

ח'לוד אדריס

פעילות במרחב

- סיורים בישובים פלסטיניים הרוסים (סיורים פתוחים וסיורים בהזמנה)

- פעילות אדווקציה

- אירועי זיכרון

- פעולה ישירה (אד הוק)

- סניף ירושלים.

סיורים באתרים פלסטיניים

זוכרות מקיימת סיורים לאתרים פלסטיניים שישראל כבשה בנכבה. למעשה יש שני סוגים של סיורים: סיורים "פתוחים" לציבור הרחב אותם מרכז עמר אע'באריה וסיורים בהזמנה לקבוצות מהארץ ומחו"ל. מטרת הסיורים הפתוחים לציבור הרחב היא להכיר את המקומות שישראל הרסה בנכבה (חלקם אוכלסו מחדש ע"י יהודים) ולהיפגש עם פליטים מאותם מקומות.

סיור לאקרית, אוקטובר 2010:

"בסיור לכפר אקרת' הציג אחד הפליטים לראשונה מודל של הכפר שבנה ע"פ זכרונו."

[לדיווח המלא באתר >>>](#)

סיורים פתוחים

סיור הוא תוצר סופי של עבודת הכנה שכוללת ראיונות עם פליטים, ביקור באתר הכפר, עוד ראיונות עם פליטים בסיור מקדים, תיעוד האתר בתמונות והכנת המסלול. לצורך הפקת חוברת על הכפר נאסף עליו חומר היסטורי ומתומללים הראיונות עם הפליטים. החוברת, המופצת בחינם בסיור, היא בעברית וערבית וחלקה באנגלית.

לסיור מגיעים עם שלטים תלת-לשוניים, כדי לציין את שם הכפר שנעקד מאז כיבושו. לעתים מציבים שלט במקום שהיה פעם בית ספר, כנסייה או מסגד, או כל אתר חשוב אחר של הכפר. שלט המתכת נותן תחושת קיימות לכפר. שלטים אלו מוסרים בד"כ זמן קצר אחרי שהוצבו בידי מי שלא רוצים לציין את סימני הנכבה במרחב הישראלי. הסרת השלטים מעידה על חשיבותם והיא פעולה המתייחסת לנכבה ולמשמעויותיה במרחב ובהיסטוריה. פליטי הכפר מארחים את משתתפי הסיור ומובילים אותם פיזית בשטח הכפר, בסיור וירטואלי לתוך החיים של הכפר כפי שהיו עד גירוש התושבים. השילוב בין ההימצאות במקום, הנוכחות הפיזית של הפליטים בסיור לבין הזיכרונות שהם מספרים נותן המחשה מופלאה לקיום של הכפר שאיננו.

בשנת 2010 קיימה זוכרות 6 סיורים ליישובים: אלע'פִּיאת, אלמַנְשִׁיה (שכונה ביפו), ח'רבת אֶלְלוּז, כפר ברַעַם, אַקְרַת, עִילְבּוֹן. 440 אישה ואיש השתתפו בסיורים. חצי מהם ישראלים יהודים וחצי פלסטינים אזרחי ישראל אליהם הצטרפו עשרות שהגיעו מחו"ל.

סיור שהתקיים אך הוגבל היה לחורבות הכפר אלע'ביאת הסמוך למשמר העמק. זוכרות פנתה למזכירות הקיבוץ בבקשה לאפשר למשתתפי הסיור לעבור בשטחו כדי להגיע לנקודה קרובה למקום בו היה הכפר. חשוב להדגיש שהבקשה היתה לעבור בשטח הקיבוץ אך לא להישאר בו אלא להגיע לשרידי הכפר שמרוחקים כקילומטר משטח הקיבוץ. הקיבוץ סרב להתיר את המעבר כי לא מעוניין לשתף פעולה עם עמותת זוכרות בגלל עמדותיה

האידיאולוגיות. הקיבוץ גם פנה למשטרה לבקש הגנה מפני הסיור המתוכנן. כמאה איש, ביניהם נשים, זקנים וילדים רבים, רובם פלסטינים אזרחי ישראל, התייצבו בנקודת הפתיחה של הסיור. שם המתינו גם כוחות משטרה ומשמר הגבול שהתקבצו יחד עם מספר גברים, חברי קיבוץ משמר העמק, שבאו מצוידים בפליירים המבטאים את עמדתם המתנגדת לסיור של זוכרות. במקום הסיור התקיימה תהלוכה לאורך גדר הקיבוץ והושמעו עדויות של פליטים מהכפר. חברי הקיבוץ נעלו היטב את שערי המתכת הכבדים מכל עברי הקיבוץ ועמדו על המשמר מצוידים במכשירי קשר. סגירת הקיבוץ בפני הסיור יצרה עניין תקשורתי מסוים.

סיור ל עִילְבּוֹן, אמנות רחוב, סמל השלום העולמי, לצד אחד מסמלי הנכבה.

סיורים מוזמנים

ב-2010 היתה עליה משמעותית במספר הסיורים המוזמנים לקבוצות שמקיימת זוכרות. התקיימו 36 סיורים (לעומת 13 ב-2009) והשתתפו בהם 800 איש/ה (לעומת 420 ב-2009). 14 מתוכם היו סיורים בתשלום שהדריכו תמר אברהם ונגה קדמן, חברות בזוכרות ומדריכות טיולים מדופלמות. סיורים אלה היו לקבוצות מחו"ל והקשר איתן נוצר באמצעות זוכרות. יתר הסיורים הודרכו ע"י צוות זוכרות והיו לקבוצות של ישראלים, פלסטינים ואחרים. סיור מיוחד היה ל"פארק קנדה" עבור הורים וילדיהם בגילאים 7 עד 13 בהשתתפות חמישים ישראלים. 200 תלמידי ביה"ס הדו לשוני בירושלים והוריהם קיימו סיורים בכפרים הרוסים לציון יום הנכבה החל ב-15/5. תלמידי היסודי והוריהם סיירו בח'רבת אללוז בהדרכת אחמד אללוזי מהכפר ודן גולן שחוקר אודות הכפר. תלמידי התיכון סיירו בלפתא בהדרכת יעקוב עודה, שנולד בכפר. עמר אע'באריה, שמרכז את הסיורים בזוכרות, הדריך את תלמידי ביה"ס הדו לשוני בבאר שבע והוריהם (סה"כ 60) לחורבות הכפר סמסם, לא רחוק מעזה. תושבת צור הדסה יזמה סיור בכפר אלקבו ולשם כך התקיים סיור הכנה עם פליט שנולד בכפר וגר בוואדי פוקין. בסיור השתתפו מספר יהודים חיים בסביבה והוא היה הכנה לסיור פתוח לציבור שהתקיים בתחילת 2011. עמר הדריך 25 מתושבי יישובו נווה שלום בסיור בכפר אם ברג' לציון יום הנכבה.

זוכרות קיימה ב-2010 סיור שני לכפר ההרוס ח'רבת אללוז. פסטיבל אקטיביזם נערך במקום סמוך לו והמחשבה היתה לאפשר למשתתפיו להצטרף לסיור.

אחרי קשר ארוך שנים עם עקורי כפר ברעם התקיים סיור מלא של זוכרות והופקה חוברת על הכפר. הסיור נערך ביום הראשון של מחנה הנוער שעקורי הכפר מקיימים בכל שנה בקיץ. בסיור לכפר אקרת' הציג אחד הפליטים לראשונה מודל של הכפר שבנה ע"פ זכרונו. הקהילה הפעילה של הכפר אירחה את האורחים באתרי הכפר המרשימים ובראשם בית הקברות והכנסיה. הסיור לשכונת מנשיה בחוף ימה של תל אביב הודרך ע"י אבו סעיד, פליט מהשכונה, שחי ביפו. הוא הראה לנו בדיוק היכן עמד ביתו, מקום שהיום הוא חניון אוטובוסים. סרט וידאו על מנשיה הופק והוקרן במספר אירועים ציבוריים.

[לקריאה על סיורים נוספים באתר <<](#)

מימין <
סיור לכפר ברקעם

למעלה < סיור לשכונת
אלמנשיה. רנין ג'ריס
מראיינת את צאלח אלמצרי

משמאל < סיור לאלע'ב'את:
"שם המתינו גם כוחות
משטרה ומשמר הגבול
שהתקבצו יחד עם מספר
גברים, חברי קיבוץ משמר
העמק, שבאו מצוידים
בפליירים המבטאים את
עמדתם המתנגדת לסיור של
זוכרות."

אירועי זיכרון

זוכרות קיימה ב-2010 שלושה אירועי זיכרון לנכבה.

בערב יום העצמאות הישראלי צוינה בזוכרות הנכבה הפלסטינית בהרצאה של פרופ' יהודה שנהב על ספרו "במלכות הקו הירוק". 70 איש/ה הצטופפו לשמוע את ההרצאה כשברקע נשמעו קולות החגיגות ברחוב ובכיכר רבין הסמוכה.

זוכרות השתתפה כבכל שנה בתהלוכת השיבה שמארגן ועד העקורים ביום העצמאות הישראלי. ב-2010 התהלכה היתה לכפר מספך שבו פעלה זוכרות כה רבות עד כה. החוברת על הכפר הופצה בקרב המשתתפים בתהלוכה. קלר אורן, מורה במקצועה, שפעילה שנים בזוכרות נאמה וקראה לציבור, בעיקר היהודי, לתמוך בזכות השיבה של הפליטים הפלסטינים.

כ-30 השתתפו באירוע זיכרון לטבח דיר יאסין. הם סיירו בשטח הכפר, היום שכונת גבעת שאול. חלק מבתי הכפר עדיין עומדים לצידי רחוב כנפי נשרים. למרות שהטבח של דיר יאסין שאירע ב-9/4/1948 היה אירוע קשה וידוע היטב, אין לו כמעט אזכור בתוך ישראל, וודאי לא בשטח הכפר. למרכז הכפר לא ניתן להיכנס כי בתיו משמשים את ביה"ח הפסיכיאטרי כפר שאול והכניסה אליו אסורה לציבור. רוב בתי הכפר המרשימים עדיין עומדים. הסיור הסתיים בטקס מאחורי בית החולים, המקום ממנו נמלטו תושבי הכפר לכיוון עין כארם, מפחד הקרב והטבח. זה כמה שנים, זוכרות היא הארגון היחיד שמציין את אחד האירועים המכוננים של הנכבה.

פעילות אדווקציה

האדווקציה של זוכרות המשיכה להתמקד ב-2010 בפעילות מול הקרן הקיימת לישראל במטרה לאתגר את היותו ארגון גזעני. הפעילות מתמקדת ב"פארק קנדה" בסיוורים (ראו לעיל) לקבוצות ובניסיון לפנות לתורמי קק"ל ולהתריע בפניהם על פעילות הארגון ושותפותם בו.

באפריל 2010 הציבו עובדי "פארק קנדה" מחדש שלט בבית הקברות של עמואס המציין את קיום הכפרים הפלסטיניים במקום עד 1967. שלט זהה לו הוצב שנתיים קודם לכן בעקבות עתירה לבג"צ שהגישה זוכרות אך הוסר שבועות ספורים לאחר שהוצב. דבר הצבתו מחדש של השלט לא פורסמה ע"י זוכרות עד כה ברבים וזו כנראה הסיבה לכך שלא הושחת.

בשנת 2010 הדריכו אנשי זוכרות שלושה עשר סיורים ל"פארק קנדה" לקבוצות מהארץ ומחו"ל והשתתפו בהם 270 איש/ה. רייצ'ל פרייזן מארגון MCC שתומך בזוכרות כתבה [פוסט](#) מעניין בעקבות סיור לתלמידים שהשתתפה בו.

[לקריאה נוספת באתר על בפארק קנדה >>>](#)

משמאל > איתן ברושטיין
מדריך קבוצה, מצביע על
השלט שקק"ל הציבה במקום.
צילום: ריאן רודריק

למטה > אחד מלוחות
התורמים, המוצב בפארק.
בלוח הזה מצויין מרתין לותר
קינג כאחד התורמים.

פעולה ישירה (אד הוק)

זוכרות קיימה בשנת 2010 פעולה ישירה אחת ברחובות ת"א. כמיטב המסורת הצטרפו פעיליה לארגון "כמעט שכחתי" ויצאו בערב יום העצמאות לרחובות העיר להדביק פוסטרים עם הדמות של שרוליק שמזכיר את הנכבה למרות החוק המאיים על מי שזוכר אותה.

[לדיווח המלא באתר <<<](#)

פעולה אד הוק נוספת היתה במסגרת תערוכה שבה הוזמנה זוכרות להציג. את התערוכה ארגנו האדריכלים אמנון בראור וסרג'יו לרמן יחד עם תלמידיהם לארכיטקטורה. היא עסקה בשדרות ירושלים ביפו והוצגה בגלריה בשדרות רוטשילד בתל אביב. איתן ברונשטיין ורנין ג'ריס מזוכרות, יחד עם בן רונן וסמיה ג'בארין הפיקו וידאו שעוסק בסוגיית הפליטים וכותרתו ["ביום בו פליטי יאפא ישובו"](#). הוידאו תורגם לאנגלית, צרפתית ואיטלקית והועלה ליוטיוב, שם זכה ל-4,000 צפיות.

פוסטר, מתוך פעולה ישירה בערב יום העצמאות

סניף ירושלים

הקבוצה בירושלים, שמרכזת תמר אברהם, העמיקה את המחקר שלה על הנכבה בשכונות במערב העיר. הקבוצה כללה תשעה חברים קבועים (ועוד אורחים מזדמנים), המשיכה בלימוד על שכונות הנכבה בירושלים וקיימה שמונה מפגשים. ארבעה מפגשים התקיימו ב"ברבור" ובהם נלמד על השכונות קטמון, אבו תור, ממילא ומוסררה, בעזרת ספרי אדריכלות, ספרי זיכרונות ועיתונות יהודית בת הזמן. ארבעה מפגשים היו סיורים אליהם הוזמנו גם חברי זוכרות ולעיתים הצטרפו בודדים שלמדו בסמינרים של זוכרות. הסיורים נערכו בקטמון המערבית, קטמון המזרחית, אבו תור וממילא. בינואר 2011 מתוכנן סיור במוסררה שיסיים את הלימוד על שכונה הזו בפרט ועל שכונות הנכבה הפנימיות של ירושלים בכלל. בפברואר 2011 עתידה הקבוצה לסיים את פעילותה בערב פתוח לקהל הרחב שבו תציג תמר אברהם, מרכזת הקבוצה את תוצאות תהליך הלמידה.

ייצור והפצת ידע

- אתר אינטרנט
- מרכז מידע
- חוברות
- חומרים ויזואליים
- פרויקט עדויות
- זוכרות בתקשורת

אתר אינטרנט

אתר האינטרנט של זוכרות מתעדכן באופן קבוע בפעילויות של זוכרות ובמידע חדש. ב-2010 הועלו לאתר 104 דפים חדשים (לעומת 68 ב-2009) רובם בעברית ומיעוטם בערבית ואנגלית. כ-212 דפים נצפים באתר ביום בממוצע. 63% מהם מישראל, 12% מהמזרח התיכון, 4% מהגדה המערבית ומעזה. לאתר מתקבלות פניות לזוכרות בשאלות על מידע ובתגובות שונות. בשנת 2010 נשלחו לזוכרות 290 מיילים העוסקים בנושאים שונים, מלבד בקשות למידע (ראו בהמשך).
הנה פניה לדוגמא:

שלום רב,

שמי יפתח (...), תושב כרכור ואב לשתי בנות הלומדות בבי"ס (...). לפני כחודש תוכנן להתקיים אירוע לזכר הנכבה מטעם ביה"ס. האירוע, אשר תוכנן ע"י שתי מורות, היה אמור לכלול סיור לכפר ההרוס א-סנדיאנה (הנמצא סמוך למושב אביאל), לימוד תולדות הכפר, ופעילויות ברוח המקום כמו הכנת גבינות (לזכר מפעל לגבינות, אשר פעל במקום בשיתוף פעולה ערבי – יהודי עד שנת 46'). למרבה הצער האירוע לא יצא אל הפועל עקב התנגדות מצד מספר הורים יהודים.

למרות זאת (ואולי עקב כך) אני מעוניין לפעול למען הזכרת הכפר (ששרידיו עודם קיימים בשטח), וכן של שני כפרים נוספים בסביבתו – צברין (הנמצא סמוך למושב עמיקם, ובאר המים שלו השתמרה) וקניר (הממוקם סמוך לקיבוץ רגבים, ואחד מבתיו השתמר בשטח הקיבוץ). כיצד ניתן להסתייע בעמותת <זוכרות> לשם מטרה זו?

בברכה,

יפתח

כל אחד ואחת מהפונים מקבל תשובה מהירה, למעט פניות שאין בהן עניין לדיאלוג אלא רק לגינוי והשמצה.

02/07/2011 סיום הסדר
הפוליטי ההרס והסכנה
מקום הולדתו של
המשורר מחמוד דרייז

יולי					
«	2	1			
	9	8	7	6	5
	16	15	14	13	12
	23	22	21	20	19
	30	29	28	27	26
					24
					31

אתר זה בבניה. אנו מודים על סבלנותכם בזמן שאנו מפתחים.

דה-קולוניזר
הבלוג של איתן ברושטיין

הצטרפו לניוזלטר

דו"אל *

הרשמו

שתפו

Tweet 1 139 מוקד

Share / Save

זוכרות ברשת

משפחה, פליטים מ-1948-ספרין, בסיום ב-1948-ספרין // 10/10/2007

הנכבה כוננה את הישראלים כחילים כובשים והחריבה יחסים שהיו קיימים בין יהודים וערבים בארץ. בהכרה ובמימוש של זכות השיבה טמון הסיכוי לחיים משותפים של ישראלים וערבים בארץ.

זוכרות מפעילה פרויקטים שונים המקדמים את הבנת ההשלכות של הנכבה על החיים בארץ. אתר זה הוא אחד הפרויקטים והוא מציע דרכים מגוונות להתמודד עם האירוע המכונן שהתרחש ב-1948. האתר מנגיש למשתמשי מידע על היישובים הפלסטינים שישראל החריבה ועל מקומה של הנכבה בשיח הציבורי. באתר זה הנכבה מדוברת בקולות שונים – בדימויים, בעדויות, במפות, בכתיבה ועוד. גם קולה של עמותת זוכרות נוכח באתר והוא מבקש הכרה בעול, תוך חיפוש דרכים חדשות ויצירתיות לשינוי ולתיקון.

לעדכונים שוטפים ניתן להירשם לניוזלטר.

כפרה (الكفارة) היא מילה בערבית שפירושה "אסון גדול" או "קטסטרופה". הנכבה היא ההרס, הגירוש, הביזה, מקרי הטבח והאונס של תושביה הפלסטינים של הארץ ומגיעת שיבתם של הפליטים הפלסטינים עם תום המלחמה במטרה להקים את המדינה היהודית. הנכבה היא גם האיסור ללמד ולזכור, המשך הריסתם של היישובים הפלסטיניים וההתעלמות מזכויותיהם של העקורים והפליטים. הראשונה בזכויות אלה היא זכות השיבה.

מסרתה של זוכרות (ע"ר 580389526) היא להביא את הנכבה הפלסטינית לידיעת הציבור הרחב. על הציבור היהודי בישראל מוטלת גם החובה לקחת אחריות על חלקו בה. הקורבנות הראשונים של הנכבה הם הפלסטינים, בעיקר הפליטים, שאיבדו את כל עולמם. אבל גם היהודים בישראל משלמים מחיר על היותם כובשים בארץ מאז 1948, על חיים בפחד מתמיד והעדר תקווה.

חדש

ערב השקה ודין // סכמולוגיה, מרחב, והנכבה אונליין. יום רביעי, 29 ביוני, בשעה 20:00. זוכרות שמחה מאד ...

דה-קולוניזר: פוסט חדש // כמה חערות על הגוף הישראלי. "לא מעט נכתב על ההיעשות הגופנית ל"ישראלים". אני מבקש ...

חדש במרכז המידע // שני ספרים חדשים, מעניינים וחשובים הגיעו לאחרונה לספריה.

אתר חדש

בסוף השנה הועלתה לרשת גרסת בטא של האתר החדש של זוכרות. במילים אחרות, תוך מספר חודשים יהיה האתר החדש ברשת וזו תוצאה של עבודה אינטנסיבית של אביב גרוס אלון, רכזת הפרויקט, טליה פריד המתכננת של האתר, וניר הראל המתכנת. התכנון של האתר נעשה יחד עם צוות זוכרות כדי לאפשר לכל פרויקט לקבל בו ביטוי מיוחד. האתר החדש יהווה מרכז מידע וירטואלי על הנכבה, והוא יכלול שפע סרטים ודימויים. האתר המאופייין בעיצוב חדש יאפשר צורות למידה מגוונות.

בקרו אותנו באתר www.zochrot.org <<<

מרכז מידע

זוכרות מקבלת בממוצע כעשר פניות לקבלת מידע בשבוע. הפניות במיילים, בטלפונים ובביקורים בספרייה של זוכרות. 124 פניות במיילים נעשו לזוכרות כדי לקבל מידע בנושאים שונים הקשורים לנכבה. מתן בורד החל באפריל 2010 לנהל בחצי משרה את מרכז המידע של זוכרות.

הנה דוגמא לפניה לקבלת מידע:

הופתעתי לגלות שציינתם שהקבוצה שלי בנוי על אדמות חולדה הערבית. כדאי שתבדקו את עצמכם. ישנו מכתב מסוף המאה ה-19 שמיועד למונטיפיורי מאת רב ירושלמי ובו הוא מציין שליד הכפר חולדה הערבי ישנו שטח אדמה לקניה ששייך לממשל העות'מאני. על שטח זה הוקמה חולדה. אתם מטעים ואני ממליץ שתתקנו זאת בטבלה שלכם, או תוכיחו אחרת.

יום טוב!

אורי

(הוא קיבל תשובה מפורטת על פנייתו והודה לזוכרות בחום)

בספרייה מתועדות גם כתבות, בעיקר בעברית, בנושאים הקשורים לעבודתה של זוכרות, כמו הנכבה, זכות השיבה, מדינה אחת. ב-2010 תועדו 59 כתבות בנושאים כמו חוק הנכבה, זכות השיבה ועוד. אזכורים תקשורתיים ראויים לציון על הנכבה, גם שאינם קשורים במישרין לפעילות של זוכרות: בסדרה "עבודה ערבית" בפריים טיים בערוץ 2 הוקדש פרק למתח בין יום העצמאות ליום הנכבה וזכה לאזכורים רבים בתקשורת; במאבקים אקטואליים נגד נישול פלסטינים בשייח' ג'ראח, אל-עראקיב ולוד הובלט הרבה יותר מבעבר הקשר שלהם לנכבה; משרד החינוך נאבק נגד לימוד הנכבה בבי"ס שער הנגב, אירוע שזכה להתייחסויות תקשורתיות.

זוכרות שולחת ניוזלטר אחת לשבוע עם עדכונים על הפעילויות של העמותה. מתחילת השנה נשלח הניוזלטר ממערכת "רב מסר" מה שמאפשר קבלת מידע על מספרי הקוראים אותו. אביב גרוס-אלון מעצבת את הניוזלטר שנשלח לרשימת התפוצה המונה בסוף שנת 2010 כ-2,370 איש/ה שביקשו לקבל עדכונים שוטפים. בממוצע פותחים את הניוזלטר 450 איש/ה. המספר הגדול ביותר של קוראים היה לניוזלטר בו דווח על פניות בכתב של ישראלים לפליטים פלסטינים. 611 פתחו הניוזלטר ו-950 קראו הטקסטים השונים. במקביל לניוזלטר, לזוכרות קבוצה בפייסבוק שמונה בסוף שנת 2010 - 310 חברות/ים.

חוברות

בשנת 2010 הופקו חמש חוברות חדשות בעברית ובערבית על המקומות הבאים: [אלע'ביאת](#), [אלמנשיה](#) (שכונה ביפו), [פפר ברעם](#), [אקרת'](#), [עילבון](#). החוברות חולקו בסיוורים הפתוחים לכפרים הללו, הן מוצעות למבקרים בספריה של זוכרות ועותקים שלהן הועלו לאתר העמותה. החוברת על עילבון היתה תוצאה של יוזמה ושיתוף פעולה עם ראמז עיד תושב עילבון שפנה לזוכרות כדי להציע את עזרתו בנושא.

[לקריאה בחוברות נוספות באתר <<<](#)

חומרים ויזואליים

חומרים ויזואליים מהווים חלק משמעותי מן העבודה של זוכרות, והם כוללים הן איסוף ויצירה של סרטים ותמונות והן שימוש רחב בעיצוב גרפי. זוכרות רואה משמעות רבה בשימוש בעיצוב הגרפי כדרך ליצירת שפה חזותית, שהנה חלק בלתי נפרד מיצירה של שפה חדשה המאפשרת לדבר את הנכבה ולחשוב על שיבה. השימוש בעיצוב גרפי ככלי עבודה בזוכרות בשנת 2010 בא לידי ביטוי במספר הולך וגדל של פרויקטים, כולל סדק, הערכה החינוכית, הגלריה, הניוזלטר, האתר החדש ועוד. עם הגדלת הפעילות, אביב גרוס - אלון, רכזת העיצוב הגרפי, הרחיבה את משרתה בזוכרות.

בזוכרות נאספו דימויים ופותחו חומרים ויזואליים במסגרת הפרויקטים השונים: הרצאות, תערוכות, ערכה חינוכית ועוד. סרטי הוידאו של זוכרות משמשים בפעילות החינוכית של העמותה וכן מוקרנים במקומות שונים בארץ ובעולם.

פרויקט עדויות

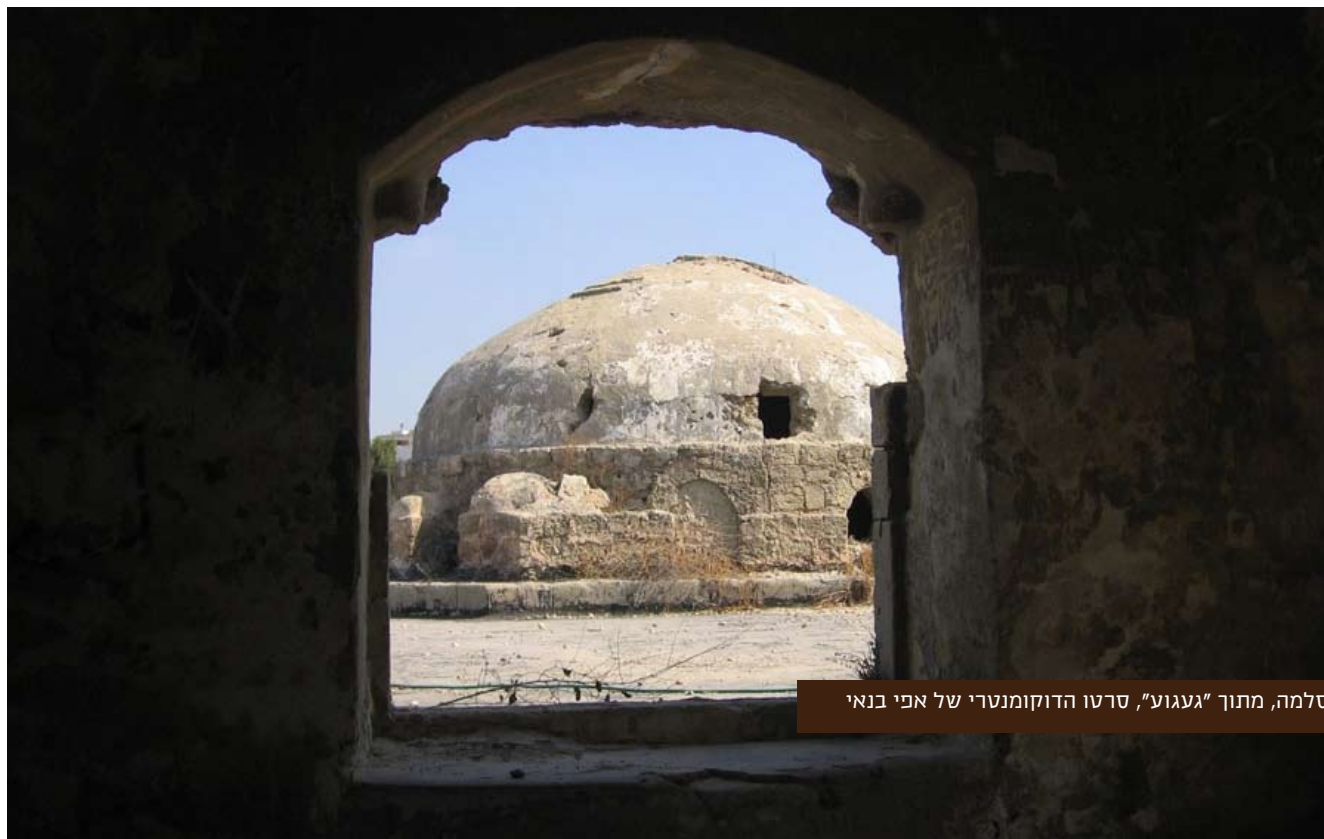
זוכרות אספה 20 עדויות בוידיאו של פליטים פלסטינים בשנת 2010 והן כולן מופיעות בחוברות של זוכרות ובאתר. כמו כן תומללו ותורגמו לעברית חמש עדויות של פליטים מהאתר palestineremembered.com. את פרויקט העדויות מרכזת רנין ג'ריס. על מנת שהעדויות תגענה לציבור גדול ככל האפשר, כל העדויות שצולמו בשנת 2010 נאספו כחלק מהפרויקטים השונים של העמותה, ביניהם החינוך, סדק והסיוע. בשנה זו רנין השלימה [וידיאו חדש על שכונת מנשייה](#) ביאפא/ יפו, אשר הוקרן בין היתר בפסטיבל הסרטים הפלסטינים בלונדון. בעבודה לקראת הסיוע באקרת' יצרה רנין קשר עם צעירים מהעקורים והנחתה אותם כיצד לראיין מבוגרים מהכפר. הצעירים אספו ש עדויות חדשות בעקבות הסדנא עם רנין.

אירוע של שימוע ציבורי ע"י אמנון נוימן, שלחם בפלמ"ח, התקיים בזוכרות לראשונה. נוימן סיפר על השתתפותו בכיבושי כפרים פלסטינים בדרום הארץ, כולל השתתפות במעשי זוועה. אירוע זה היה יוזמה של אמיר הלל, פעיל בזוכרות, והשתתפו בו עשרים איש/ה. [תמליל עדותו](#) המלא והמקוצר הועלה לאתר. העדות תועדה בוידיאו שיושלם בשנת 2011. עדות נוספת של לוחם הגנה הוקלטה ע"י איתן ברונשטיין בזוכרות.

[לכל העדויות באתר <<<](#)

הסרט הדוקומנטרי "[געגוע](#)" של אפי בנאי הוקרן לראשונה בדצמבר שנה זו במסגרת פסטיבל הסרטים בון ליה. זוכרות תמכה בסרט, במימון הארגון ההולנדי איקו, ורנין ג'ריס ואיתן ברונשטיין סייעו בתהליך ההפקה.

סרט דוקומנטרי נוסף שזוכרות מסייעת בו הוא של הבימאית ענת אבן ועוסק בשכונת מנשייה. הוא צפוי להיות מוקרן ב-2011. רנין מסייעת באיתור עדויות והפקת צילומיהן עבור הסרט. אנשי זוכרות הציגו את ניסיונם בפרויקט העדויות בשני כנסים לאנשי חינוך שהתקיימו בנצרת. סה"כ השתתפו בהם 180 איש/ה.

סלמה, מתוך "געגוע", סרטו הדוקומנטרי של אפי בנאי

זוכרות בתקשורת

זוכרות המשיכה ב-2010 במדיניותה לא לרדוף אחרי התקשורת אך בסמינר הערכה כללי הוחלט שלקראת 2011 תורחב הפעילות הייצנית של הארגון. בסה"כ מתועדות 50 כתבות על זוכרות. 39 מהן בעברית, 8 באנגלית, 2 בגרמנית ואחת באיטלקית. 39 מהן מקוונות ו-11 מודפסות.

שני אזכורים עיקריים של זוכרות בתקשורת ב-2010: הראשון, [מאמר דעה של איתן ברונשטיין](#) על חוק הנכבה המעודכן ב-YNET, אשר זכה ללמעלה ממאתיים תגובות, לא מעט מהן חיוביות. האזכור השני, בעקבות היוזמה של זוכרות לקיים יום דיון למחנכות לגיל הרך תחת הכותרת "האם וכיצד ניתן ללמד את הנכבה בגיל הרך?". יוזמה זו, זכתה לתגובה מתלהמת מצד "הפורום המשפטי לארץ ישראל". משרד החינוך הגדיל את הסקנדל כשקרא למחנכות לא לשתף פעולה עם זוכרות. למותר לציין [שהעניין התקשורתי](#) שנוצר הגדיל את מספר המשתתפות ביום הדיון.

בשנת 2010 איתן ברונשטיין התראיין שש פעמים ברדיו בתכנית של שמואל פלטו שרון "פלטו בלי חשבון", בהזמנת התכנית.

חינוך

- ערכת לימוד על הנכבה
"איך אומרים נכבה בעברית?"
- קבוצות לימוד על הנכבה
- הרצאות לקבוצות שונות
- השתתפויות בכנסים

הפצת ערכת הלימוד על הנכבה

עמיה גלילי מרכזת את תחום החינוך של זוכרות ומתמקדת בעבודה עם אנשי חינוך, במערכת הפורמאלית והלא פורמאלית. העבודה עם אנשי החינוך ב 2010 התמקדה בהפצת ובהטמעת העבודה עם ערכת הלימוד על הנכבה שהוצאנו בסוף 2008, ובמתן כלים ורעיונות ללימוד על הנכבה במערכת החינוך תוך עזרה בהתמודדויות עם האתגרים והשאלות שלמידה על הנכבה מעוררת.

הערכה ניתנת בחינם לאנשי חינוך במסגרות שונות. עד סוף 2010 הופצו למעלה מ-300 ערכות למורים, אנשי חינוך בלתי פורמאלי, ואקדמאים.

מחלקת החינוך בזוכרות שמה לה למטרה שאנשי חינוך רבים ככל האפשר יכירו את הערכה, יקראו בה, יגיבו עליה, יעבירו שיעורים ו/או ישתמשו בחומרים מתוך הערכה במסגרות החינוכיות השונות שבהם הם פועלים. זוכרות צברה בשנתיים הראשונות להפצת הערכה ניסיון רב של עבודה "בשטח" עם הערכה ובחנה את האופנים שבהם אנשי חינוך השתמשו בה. כחלק מתהליך ההערכה/בחינה/למידה של העבודה עם הערכה, נבדק השנה באיזו מידה הערכה היא כלי שימושי לאנשי חינוך: אם כן, כיצד הם משתמשים בה, ואם לא, למה. ובנוסף - מה אפשר לשנות בה כך שתהיה מותאמת עוד יותר לקהל היעד.

מרבית אנשי החינוך בישראל חסרים ידע על הנכבה. מעבר לכך, למידה על הנכבה מעלה שאלות רבות עבור ישראלים הנוגעות בזהותם האישית והקולקטיבית, ומציבה בפניהם אתגרים רבים ברמה האישית, הפוליטית והחינוכית. התמודדות עם השאלות והאתגרים הללו חיונית כדי שמורים יוכלו להורות את הנכבה בכיתותיהם. לשם כך, זוכרות מקיימת השתלמויות ללמידה על הנכבה ולהתמודדות בסוגיות פדגוגיות ופוליטיות.

בקיץ 2010 התקיים סמינר למורים בהנחיית עמיה גלילי ואפרת אבן צור במטרה לקבל כלים להשתמש בערכה החינוכית בכיתות בתי הספר. השתתפו בו 18 מורות/ים.

בשנת 2010 החלה זוכרות בסדרת סדנאות חד-יומיות לאנשי חינוך שכבר מכירים את הערכה ורוצים להעמיק את הלמידה ויכולתם להשתמש בה. שתי סדנאות ראשונות בסדרה זו התקיימו בהשתתפות עשר מורות.

מורה שלימדה את על הערכה בכיתה ט' כתבה את המשוב הבא:

בעני זהו פרויקט חינוכי בעל ערך, ניכר שהוא נוצר מתוך מחשבה מעמיקה.

אני מלמדת את הערכה בשיעור שהתאמתי במיוחד אליה. קשה לי לראות איך הייתי משלבת את תכני הערכה בשיעורים הרגילים שאני מלמדת. על מנת להטמיע את התכנים הללו בלמידה השוטפת אפשר ליצור מערכים ספציפיים על פי תכניות הלימוד בכיתות ובמקצועות השונים.

הייתי שמחה לו המערכים היו יותר מובנים ומפורטים, ממש ברמה של השאלות שצריכות להישאל בכיתה. המערכים הקיימים נשענים על ההנחה שהדיון יתפתח ויזרום מאליו ואינם כוללים די "טריגרים".

חסר לי בערכה חומרי עזר נוספים למורה, מאמרי העשרה, רקע היסטורי רלוונטי העברתי את מרבית השיעורים הנכללים בערכה לצד שיעורים שבנתי במיוחד סביב הנושא של היסטוריה, נרטיב ופוליטיקה.

הפעילויות הועברו במסגרת פרויקט חובה בכיתות ט, שבו התלמידים בוחרים נושא אחד אותו הם לומדים ועליו הם כותבים עבודת חקר. שיעורים רבים התבססו על הערכה בשינויים ותוספות על פי הצורך.

כפי שאמרתי, חסרים חומרים זמינים להעשרת המורה ולהעשרת השיעורים.

במקרים רבים התלמידים הפנימו מידע חדש ולא התנגדו אליו, אך העמדות שלהם נותרו בעינן.

להפתעתי, לא היו תגובות מיוחדות, אך יתכן שהדבר מעיד על כך שהלמידה לא היתה משמעותית מספיק.

בהחלט ניתן לעסוק בכך בחדר המורים, אם כי באופן מרוכך ביותר.

בכוונתי להעביר גם השנה קורס דומה לזה שהעברתי בשנה שעברה.

הייתי שמחה להיעזר יותר בזוכרות. הבעיה היא שבמהלך השנה נסחפתי לעבודה השוטפת ולא תמיד הצלחתי להקדיש להכנת החומרים והשיעורים את הזמן והמחשבה הנדרשים. אני לא מניחה שאנשי זוכרות נמצאים במשרד בשתיים בלילה....

כל תלמידיה עשו עבודות חקר על הנכבה כחלק מהקורס בכיתה.

קבוצה של חמישה מורים בירושלים החלה להיפגש בעזרת עמיה גלילי במטרה לגבש תכנית לימודים על הנכבה תוך התמקדות בירושלים. פרויקט מתפתח זה עשוי להתרחב ב-2011 אם ימצא לו מימון.

יום דיון אחד נערך ביוזמת אנשי חינוך לגיל הרך שרצו לבחון את שאלת העיסוק בנכבה עם ילדים צעירים. כפי שצוין לעיל יוזמה זו זכתה לתגובה זועמת מצד ה"פורום המשפטי לארץ ישראל" והדבר פורסם בכלי תקשורת שונים. יום העיון עצמו היה מוצלח ביותר והשתתפו בו כ-30 מחנכות/ים. חגית גור זיו הרצתה על חשיבות החינוך האנטי מיליטריסטי בגיל הרך.

קבוצות לימוד על הנכבה

שלוש קבוצות הלימוד שהחלו ב-2009 בבאר שבע, תל אביב וירושלים השלימו את הקורס ב-2010. השתתפו בהם סה"כ 47 משתתפות/ים במשך 14 מפגשים לכל קבוצה בהתאם לערכה "איך אומרים נכבה בעברית?".

ב-2010 החלה עבודה בארבע קבוצות לימוד חדשות: בתל אביב שנה רביעית, בירושלים שנה שלישית, באצבע הגליל ובמכללת ספיר. שתי האחרונות היו יוזמה מקומית של מעוניינים ללמוד על הנכבה. במכללת ספיר דיקן הסטודנטים אלון גאייר פנה לזוכרות כדי להקים קבוצה כזו במכללה. היוזמה שלו נתקלה בהתנגדות פנימית מסוימת ואף הרגיזה את העיתונאי בן דרור ימיני ממעריב שכתב עליה בשאט נפש. בקבוצה שמונה משתתפים ארבע מהם הם שתי אימהות ובנות שלהן. אחת האימהות היתה חיילת ב-1948 ובסיוור של הקבוצה לכפר ההרוס סמסם היא שיתפה בזיכרונותיה מהנכבה. היוזמה בצפון היתה של סטודנטית במכללת תל חי. פעילות הקבוצה החלה ב-2011. הקבוצה בירושלים נתקלה בקשיי גיוס משתתפים ומה ששינה את המצב לטובה היתה כתבה אוהדת ב"טיים אאוט".

בנוסף להשתלמויות ולמפגשים הקבוצתיים, רכזת החינוך של זוכרות, עמיה גלילי, החלה לקיים הדרכות וליווי אישי לאנשי חינוך המעוניינים לעבוד עם הערכה. הדרכות אלו משלבות הכרות מעמיקה יותר עם הערכה, הכרות עם חומרים נוספים שאינם בערכה וכן מקום להעלות קשיים ואתגרים בללמד על הנכבה למול התלמידים, המורים, ההנהלה, ההורים.

דבורה השתתפה בקבוצת הלימוד בירושלים, חוויה שהשפיעה עליה עמוקות. הנה מכתב שכתבה לזוכרות מספר שבועות לאחר שמפגשי הקבוצה הסתיימו:

שלום,

ערב יום הזיכרון...

צילמתי את רשימת הכפרים הפלשתינים ש'אינם', בלשון עדינה, וכרכתי אותם לחוברת, אותה אניח מחר בערב על שולחן האוכל של המשפחה והחברים החוגגים אצלי עצמאות.

מקווה שיעבור בסדר...

לא מתכוונת להיכנס לשיחות, ויכוחים או >הטפות'... פשוט שמי שירצה יעיין (מדובר ב 108 עמודים של טבלת אקסל).

אני רוצה לשתף אתכם בתגובות של שני הבנים שלי וגם הבת... שיש לי הרגשה שזה קשור ב'שטיפת מח' שאני עושה להם בחודשים האחרונים...

כולם במשפחה כבר יודעים מה זה >זוכרות'.

בכל אופן, בן אחד, דניאל (25), אמר בליל שבת: "מה זה לא מתאים לי לעשות מילואים בקיץ ולעצור ערבים במחסומים. די, אני בכלל לא רוצה לעצור יותר ערבים..." הבן השני, יוסף (26), אמר בתחילה שהוא בכלל לא רוצה לחגוג עצמאות כש'עם אחר' חי כפי שהוא חי וענייניו עדיין לא פתורים...

ואשתו כעסה בתחילה, אך אחר כך ארגנה חברים ערבים לעשות יום עצמאות אלטרנטיבי, לשוחח מסביב למדורה..... בסוף זה נדחה... וגם הבת לרה (28) שעד היום לא רצתה לשמוע אותי, אמרה שגם היא רוצה להשתתף...

בקיצור, יש ברכה בעמלנו...

תודה. אתם עושים עבודת קודש.

הטקס, כאן עכשיו בהר הרצל מעל הראש שלי...

שומעת מהבית...

קשה...

שייפתח משהו, ותהיה ברכה לכולנו....

דבורה

הרצאות לקבוצות

ב-2010 הרצו פעילי זוכרות בפני 14 קבוצות שונות מהארץ ומחו"ל שהיו בהם 355 איש/ה. 187 מתוכם ישראלים יהודים, 66 פלסטינים ו-102 מחו"ל. שתי הרצאות הועברו ע"י עמיה גלילי ואיתן ברונשטיין במכללת בינ"ה ובסמינר הקיבוצים. רנין ג'רייס הרצתה פעמיים בפני קבוצות של פלסטינים. סמינר על הנכבה במהלך סופ"ש מלא הועבר ע"י עמר אע"באריה ואפרת אבן צור לקבוצה שמנתה 35 ישראלים ופלסטינים. המשתתפים היו צעירים בשנות העשרים ולחלקם היתה זו התמודדות ראשונה עם נושא הנכבה.

עמר אע"באריה ועמיה גלילי הנחו סדנא של 10 רכזות ארגון מהפך – תע"ר בנושא לקיחת אחריות בהקשר של הנכבה.

השתתפות בכנסים

נציגי זוכרות השתתפו ב-2010 באחד עשר כנסים בארץ ובעולם, בהם נכחו כ-1,300 איש/ה. אפרת אבן צור השתתפה בכנס באוסלו ובכנס של ארגון פסיכו אקטיב בהם הציגה את פעילות זוכרות. נורמה מוסי הרצתה בכנס שארגן באוניברסיטת ת"א שעסק בספר של יהודה שנהב. רנין ג'רייס ועמר אע"באריה השתתפו בכנסים פלסטיניים בהם הוצגה העבודה של זוכרות. איתן ברונשטיין קיים סיור הרצאות במספר ערים באיטליה בהזמנת ארגון פקס כריסטי.

סמינר לאנשי ונשות חינוך, יולי 2010, נצרת.

תרבות

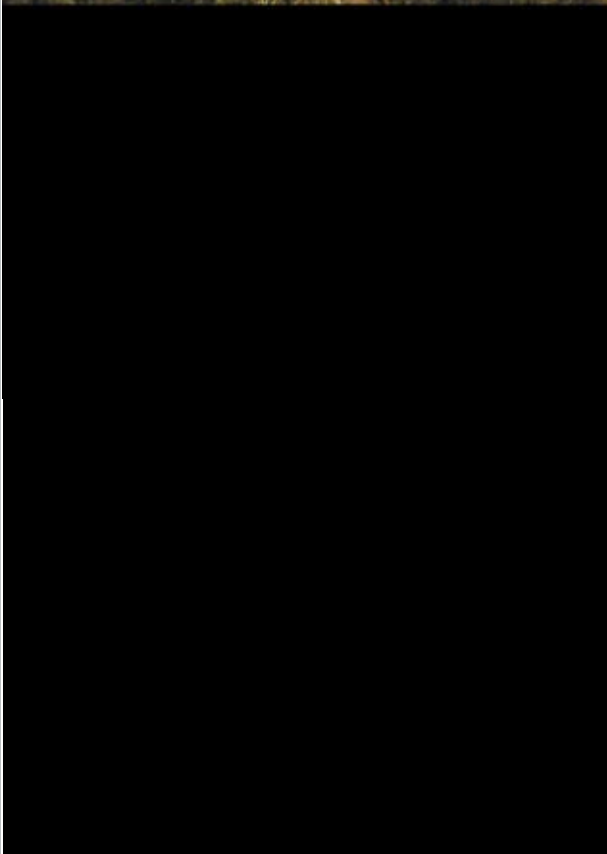
- גלריה זוכרות
- כתב העת סדן
- ערבי עיון

גלריה זוכרות

במהלך 2010, הועלו ארבע תערוכות בגלריה זוכרות שאוצרת נורמה מוסי. כחלק בלתי נפרד מתפיסתה כגלריה, ארכיון ומעבדה תרבותית, התקיימו בה במהלך כל תערוכה מפגשים עם אמנים, חוקרים ואנשי תיאוריה שאפשרו לנו להרחיב את הדיון בתערוכות ולהמשיך את תהליך העבודה שהחל עם כל אחת מהן.

בתחילת 2010 התקיימו גם שלושה מפגשים על התערוכה האחרונה של שנת 2009. 65 איש/ה השתתפו במפגשים על התערוכה “צילומים חטופים” שאצרה חגית קיסר.

שתי התערוכות הראשונות עסקו בשיבת פליטים פלסטינים.

18.2.2010

עיצוב גרפי: אביב גרוס-אלון

הראשונה של האמן חנא פרח כפר ברעם נקראת “מודל לתיקון” ועסקה בכפרו ההרוס בִּרְעֵם. בתערוכה הוא הציע מודל לבניית כפר ברעם מחדש כשהרעיון המרכזי שלו הוא חידוש ושימור מרכז הכפר ההיסטורי לצורכי ציבור שונים והקמת שכונות מגורים חדשות מסביב לגרעין זה. שישא מפגשים ציבוריים התקיימו בתערוכה זו והשתתפו בהם 185 איש/ה. הטקסט שכתבה נורמה מוסי וליווה את התערוכה יתפרסם כמאמר בספר “פתרונות” בעריכת יהושע סיימון ב-2011.

**מודיל
לلتصحيح**
حنّا فرح كفر برعم

**م ت د ل
لתיקון**
נחמ פרח בקר ברעם

**Re:Form
a model**
Hannah Farach-Kufri Bar'Em

מעבדה לשיבות

De-Colonizing Architecture

6.5.2010

כלומר במקום להרוס התנחלויות בשטחי 67, לחשוב כיצד ניתן "להשמיש" אותן לצרכי הפלסטינים החיים באזור. לגבי הכפרים ההרוסים מהנכבה עסק הפרויקט בכפר מיסכה והציע להתחיל את הקמתו מחדש ממרכז תרבות שידמה למרכז התרבות במחנה הפליטים דהיישה. העבודה סביב הכפר מיסכה נעשתה במקביל וכחלק מהחשיבה של זוכרות ופליטי הכפר על אפשרויות של שיבה מעשית לכפר.

התערוכה השניה היתה "מעבדה לשיבות" בה הוצגה העבודה של De-Colonizing Architecture שמנהלים סנדי הילל, אלסנדרו פטי ואייל וויצמן. שני הראשונים הציגו את הפרויקט בערב בו נכחו 60 איש/ה. הפרויקט הוא ארכיטקטוני בעיקרו והוא מבקש לחשוב על התנחלויות וכפרים הרוסים מהנכבה ולעשות להם דה-קולוניזציה.

Untaken Photographs

Curator Ariella Azoulay

Opening July 1 2010

19:00 Zochrot

Photographs / Boaz Arad / B'tselem
/ Aim Deüelle Lüsli / Archive photographs
/ Dor Guez / Miki Kratzman / Efrat Shalem

תצלום / אפרת שלם Photo / Efrat Shalem

Cameras are present everywhere, and still "regime disasters" leak out of the archive sieve and the traces they leave or erase express the archive's weakness. By means of photographs taken before, after and during various catastrophic events, the exhibition shows different answers to the question what can be seen when photographs of events relevant to the public's own past or present existence were not taken.

Zochrot gallery / 61 Ibn Gvirol St (corner of 13 Mane St), Tel Aviv
opening hours: sunday-thursday 9:00-17:00 / tel. 03 695 3155

תצלומים שלא צולמו אוצרת אריאלה אזולאי פתיחה 1.7.2010 19:00 "זכרות"

תצלומים / תצלומי ארכיון / בועז ארד / בצלם / דור גז
/ חיים דעואל לוסקי / מיקי קרצמן / אפרת שלם

מצלמות נוכחות בכל ועם זאת "אסונות משטריים" זולגים מן המסגרת של הארכיון. העקבות שהם מותירים או מוחקים מבטאים את חולשתו של הארכיון. באמצעות תצלומים שצולמו לפני, אחרי ובזמן אירועים קטסטרופליים שונים, מוצגות בתערוכה תשובות שונות לשאלה מה ניתן לראות כאשר תצלומים מאירועים הנוגעים לקיומו של הציבור בעבר או בהווה לא צולמו.

גלריה זכרות / אבן גבירול 61 (פינת רח' מאנה 13), תל אביב / שעות פתיחה:
א' - ה' 9:00-17:00 / טל': 03-6953155

תצלומים שלא צולמו

6.5.2010

אוצרות: אריאלה אזולאי

תצלומים: תצלומי ארכיון, בועז ארד, בצלם, דור גז,

חיים דעואל לוסקי, מיקי קרצמן, אפרת שלם

התערוכה השלישית נקראה "תצלומים שלא צולמו" והיא נאצרה ע"י אריאלה אזולאי והיתה למעשה המשך של עבודתה "אלימות מכוננת 1947 – 1950". ניתן לראות בתערוכת ההמשך מעין תמונת מראה לתערוכה הראשונה. בעוד בראשונה הסתכלה אריאלה על תצלומים שצולמו, בשנייה היא בחנה תצלומים שלא צולמו כגון תצלומים המעידים על מעשי טבח בנכבה. בשני תצלומים שצילמו בועז ארד ומיקי קרצמן, נראו מקומות בהם התבצע טבח בפלסטינים, כעין זייתון וספסף. 180 אישלה השתתפו בשלושה אירועים ציבוריים שעסקו בתערוכה זו. הגלריה של זכרות, ושלוש תערוכות אלו באופן מיוחד, נסקרו במגזין האמנות היוקרתי Art Asia Pacific.

התערוכה האחרונה ב-2010 פתחה את שערי הגלריה בפני אמנים/ות רבים והציעה להם לחשוב באופן בסיסי על מה אנחנו רואים ומה לא בהקשר של הנכבה. 26 אמנים,

נכבה מי ראה? מי שמעה?

פתיחה // יום ה' / 21.10.2010 / 20:00

המפגש עם הנכבה כפי שהוא
נראה בעבודות של יוצרים, מורים
וסטודנטים בבתי ספר לאמנות היום.

איה מילכין / אסנת בר-אור
אפרת גולן / גיל בר
גלעד מאירי / דוד אמר
דוריאן גוטליב / דיוויד גוס
ורדית גולדנר / מאשה זוסמן
מיכאל יעקובסון / מתן ישראלי
לורן חילק / נעמי טנהאוזר
נעמי צוקר / נורית מוסקוביץ אמר
סיון הורביץ / סמארה שבאט
עידו אברמסון / עינת לידר
פאטמה עזיז אבו-מדיד
רוית לצר / רון עמיר
רונן אידלמן עם קסיה קרקוביאק
שלומית באומן / שרה בנינגה

אוצרות

איוב עאמר / אסנת בר אור / עפר כהנא / נורמה מוסי

יוזמות התערוכה // ד"ר דיאנה דלב ורותי קנטור

מורים וסטודנטים לאמנות הציגו בתערוכה "נכבה – מי ראה?
מי שמעה?" מגוון רב של התייחסויות לנושא. [כתבה ב"הארץ"](#)
הקדימה את פתיחת התערוכה ו**כתבה טלוויזיונית** של "הטלוויזיה
החברתית" סיפרה עליה ועל ערב הפתיחה שלה.

[לקריאה נוספת על התערוכה, באתר <<<](#)

מגזין סדק

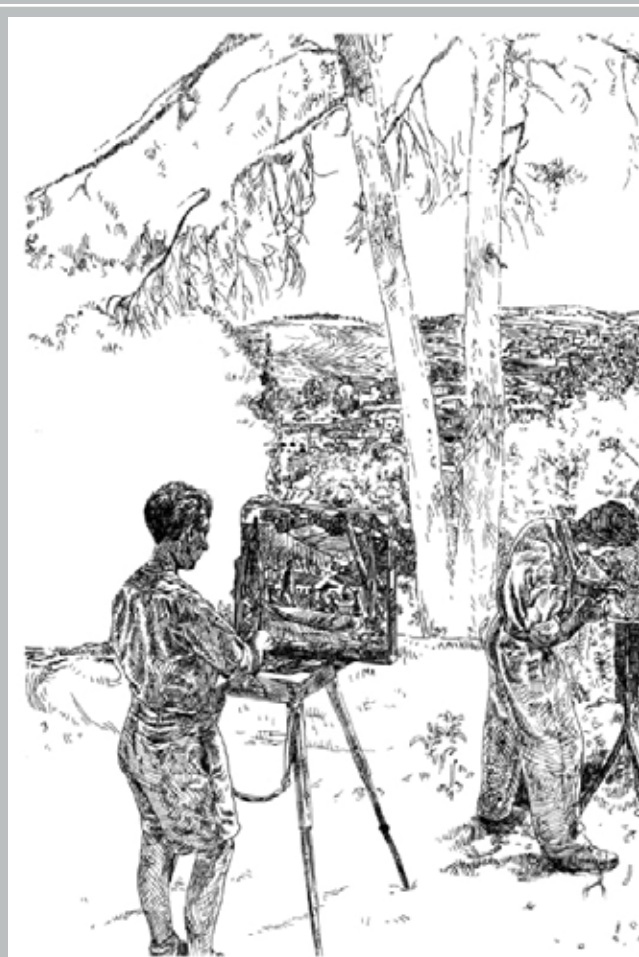
מגזין סדק פרסם ב-2010 שלושה פרסומים שונים זה מזה באופיים. תומר גרדי המשיך לערוך את כתב העת.

הראשון הוא ספר בשם "אל תגידו בגת" שערך פרופ' חנן חבר בשיתוף איימן סיכסק, מורן בנית ומתי שמואלוף ויצא לאור אחרי למעלה משנה עבודה. הספר עוסק בשירה העברית בעשור הראשון לאחר הנכבה. הוא זכה להתעניינות של התקשורת ועד סוף השנה אזלו כמעט כל אלף העותקים שהודפסו. נערכו ארבעה ערבי עיון לכבוד הספר והשתתפו בהם 230 איש/ה. בערב ההשקה בבית ציוני אמריקה בת"א השתתפו מאה איש/ה. ערב ביקורתי במיוחד על הספר התקיים במוסד ון ליר בירושלים והשתתפו בו 70 איש/ה.

הפרסום השני הוא גיליון סדק מס' 5 שהיה תוצאה ופיתוח של הדיונים הרבים שהתנהלו סביב התערוכה "אלימות מכוננת - 1947-1950" שאצרה אריאלה אזולאי בגלריה זוכרות ב-2009. גיליון זה שונה מקודמיו בין היתר בהיותו שחור – לבן ובכך שרוב הטקסטים שבו הם תמלולים של דיונים שהתקיימו בחלל הגלריה של זוכרות. שלושה ערבי עיון עסקו בסדק 5, בזוכרות, בבי"ס מנשר בת"א ובחיפה, בהשתתפות 80 איש/ה.

הפרסום השלישי של סדק היה מקוון ובשלוש שפות: עברית, ערבית ואנגלית. גיליון זה כלל טקסטים העוסקים בשיבת פליטים פלסטינים, שפורסמו בגיליונות סדק המודפסים. פרסום זה מאפשר לזוכרות לפנות לקהלים שונים, מעבר לישראלים יהודים, קוראי עברית. סדק הופך בכך לכלי המקדם את הדיון סביב תכנון מעשי של שיבת פליטים פלסטינים, אותו מקדמת זוכרות בשלוש השנים האחרונות. דוגמא לדיון זה עם פלסטינים ניתן לראות בפרסום של ארגון בדיל בגיליון של "חאק אל עאודה" מיולי 2010 שהוקדש כולו לטקסטים של ישראלים בנושא השיבה שפורסמו בסדק ותורגמו לערבית.

סדק פתח ב-2010 ביוזמה חדשה לקראת הוצאת "סדק סיורים" שצפויה ב-2012. פורסמה פניה לקהל הרחב להשתתף בהכנת סדק זה בכתיבה ובצילום מסלולי טיולים לכפרים הפלסטינים ההרוסים מהנכבה. 30 נענו להזמנה, חצי מהם כותבים וחצי צלמים.

את האותיות שכתובים איתן חתום מוקדם על לוחות קטנים כג. אל נקראם לוחות אבנים
הקטן לוחות אבן המונות עומות את המעלה וכן לוחות אבן המונות עומות את המעלה
08016-100

מבט

ארכיון ספרותי של תל אביב – 20.5.2008

גנה קדומה – אני אדבר גם על המונח מספר 70 וגם על המונח הקדומה של עין בארם. המונח האלה מסקפות שני דברים של המבט של ישראלים על כפרים מוקמים אחרי המלחמה האחרונה שבהם רוק. רביות לומר על התחייבות לשירות של הכפר, למבנה, ולחברים את זה דרך מתיישבים יהודים שהתיישבו בכפרים מוקמים ערבים בישראל. בתיבתם המוכנים שהוקמו על הכפר

42. המונח הישן של קטיל יען כוס יחללים – קום של אגני הקיבוצים בעין כוס, שני בארם. הריסת הבתים הרבים בכל גמי הופיע את הבתים הפשוטים שנתנו כפרים מודרניים 10 העבר שאפשר לשבץ בתוך ה"חלל". בקנה מידה ארץ, הריסת הבתים הפשוטים הותירה את הכפר עין בארם כולו, שבתיו לא נחלשו. כפרים 10 העבר, כך, הופיע העובדה שבבתים הפשוטים כבר נהרסו והודים יבולים היו אלוים לצאת אל הגוף ולחייב כבר ערבי אלוטוטי בשנות השבעים, כשחלפו אמות בתוכן ובצאתי את עצמי מול הגוף הזה, הוא לא סימן עוד כבר ערבי אלא נקי ויחלפו שחוקשני לריו. בעקבות ובהשראת אירועים יהודים קדומים, חלפו ויהו בארם, אירועים קדומים קטיל, יחל עומות

למעלה משמאל < סדק גליון 5, כריכה קדמית
למעלה מימין < כפולה מתוך סדק גליון 5
למטה משמאל < "אל תגידו בגת", כריכה קדמית

ערבי עיון

זוכרות ממשיכה לקיים ערבי עיון פתוחים לקהל הרחב בחלל הגלריה של זוכרות במגוון נושאים הקשורים בנכבה ובהשלכותיה. עמיה גלילי המשיכה לרכז את הפרוייקט. ב-2010 התקיימו שמונה ערבי עיון והשתתפו בהם 195 איש/ה:

1. נורית אלחנן פלד על מחקרה בנושא מקומם של הפלסטינים בספרי הלימוד בישראל.
2. אמנה עת'אמנה על נשים ביפו והנכבה.
3. אמנון נוימן – עדותו כלוחם פלמ"ח שכבש כפרים בדרום הארץ.
4. מרק ברוורמן, יהודי אמריקאי, על השינוי ליחס ביקורתי כלפיי ישראל בקרב יהדות ארה"ב.
5. הקרנת הסרט "זרה בביתי" ושיחה עם הבימאית סהרה דירבאס.
6. דיון על החרם על ישראל בהשתתפות רחל גיורא ויוני אשפר.
7. מה ספרות הילדים (לא) מספרת? על ערבים בספרות ילדים. עם שירה לפידות ובת שחר גורפינקל מהוצאת ביכורים.
8. על פרויקט פריים – ספר לימוד הנרטיבים הישראלי והפלסטיני, עם אייל נווה ומיכל ווסר.

שיבת

פליטים

פלסטינים /

היבטים מעשיים

זוכרות המשיכה לפתח ב-2010 את הפרויקט העוסק בתכנון מעשי של שיבת פליטים פלסטיניים על בסיס ההכרה בזכות השיבה. עמר אע'באריה מזכרות מרכז את הפרויקט. הרעיון המרכזי הוא שכאשר תוכר זכות השיבה לא יהיו תכניות מעשיות לביצועה ולכן חשוב להתחיל לעסוק בכך כבר עכשיו. כמו כן, התקווה היא שעיסוק בשיבה באופן מעשי, יקדם את הדיון הרציונאלי בנושא זכות השיבה, דיון שכמעט לא קיים בישראל.

ב-2010 המשיך והושלם "פרויקט מספה", שעסק בתכנון שיבה לכפר זה. השתתפו 8 ישראלים יהודים וחמישה פלסטינים עקורי מסכה. הקבוצה הישראלית, בהנחיית איתן ברונשטיין, נפגשה שש פעמים כדי לדון בהיבטים שונים של שיבה מעשית של פליטים פלסטינים בכלל ולמסכה בפרט. הקבוצה ביקרה באתר הכפר ונפגשה עם עקורים; קיימה מפגש למידה על מצב קרקעות הכפר מאז נשלטות ע"י ישראל בהנחיית אדם פרימן שהשתתף בקבוצה; שני מפגשים עם הארכיטקטים/אמנים חנא פרח כפר ברעם ואלסנדרו פטי וסנדי הלאל לדיון בפרויקטים שלהם על כפר ברעם וארכיטקטורה דה-קולוניזטורית. עמר אע'באריה מזכרות נסע יחד עם עסמת שביטה, עקור ממסכה, לירדן, שם נפגשו עם פליטי הכפר. היו פגישות מעניינות ודיונים בהם עלתה האפשרות לתכנן באופן מעשי את השיבה למסכה. הרעיון זכה לתגובות שונות. הפעילות החשובה ביותר על מסכה היתה סדנא לכל המשתתפים יחד, הישראלים והפלסטינים, שמטרתה לתכנן שיבת פליטים למסכה. זו היתה סדנת "מיפוי נגדי" בהנחיית עינת מנוף, מתכננת אורבאנית, שעושה דוקטורט בתחום. במשך שלושה ימים עבדו בסדנא המשתתפים ויצרו מפות המתכננות את שיבת הפליטים של מסכה. התוצרים הוצגו לא/נשים נוספים שהצטרפו לערב הסיום.

עמר אע'באריה ואיתן ברונשטיין השתתפו בסדנת מומחים בנושא הפליטים שנערכה בזלצבורג ע"י IHJR Institute for Historical Justice and Reconciliation - ארגון הקשור באיחוד האירופי. בסדנא השתתפו עשרה, חלקם ישראלים וחלקם פלסטינים, ובמהלכה התגבשה הסכמה לנסות לפעול בקו של זוכרות ולתכנן שיבת פליטים באופן מעשי למקום אחד. הפרויקט שנראה מבטיח מאד בתחילתו נמוג לאחר שהבינו במוסד הזה את השלכותיו הפוליטיות והובן שלא יוכלו לעמוד מאחורי פעילות שתומכת בגלוי בזכות השיבה של הפליטים הפלסטינים.

לקראת סוף השנה התקיימה סדנא משותפת לאנשי זוכרות ובדיל באיסטנבול במימון ארגון הקס – אפר שמטרתה המשך חשיבה על תכנון שיבת פליטים פלסטינים, בעקבות הנסיעה המשותפת בשנת 2009 לבלגרד וקוסובו. השתתפו בסדנא באיסטנבול 24 איש/ה מהם 10 יהודים ו-14 פלסטינים ממקומות שונים בעולם. הסדנא היתה הצלחה גדולה בעיקר בחלק בו החלה הקבוצה בתכנון שיבה לשכונת אלמנשיה (יאפא) בת"א ויפו. ארבע קבוצות עבודה תכננו היבטים שונים של השיבה והם יפורסמו ב-2011 ויהיו כלי עבודה לארגונים בדיל וזוכרות בנושא השיבה: השבת רכוש; תרבות של שיבה; אינטגרציה ושיקום; צדק ופיוס.

לשנת 2011 מתכננת זוכרות לחשוף קבוצות מיקוד לנושא החשיבה המעשית על השיבה. ב-2010 נפגש איתן ברונשטיין עם קבוצה ראשונה כזו של חמישה תושבי צור הדסה, שכנים ישראלים לכפר אלקבו, שאליו נערך סיור. תכנון מעשי של שיבה גם הוצג ע"י זוכרות בשלושה כנסים בארץ במהלך השנה.

היבטים מעשיים על שיבה / סמינר משותף עם בדיל, נובמבר 2010. צילמו: אסנת בר-אור ואמיר הלל.

פיתוח ארגוני

- ניהול כספי
- תכנון אסטרטגי ושינויים ארגוניים
- גיוס משאבים
- תכנית הערכה
- פעילות בארה"ב
- התנדבות בזכרות

ניהול כספי

כפי שתוכנן, מתחילת 2010 ניהול החשבונות של העמותה עבר לתוך הארגון עצמו. אשרה בר, בסיוע חיצוני, הקימה את מערכת ניהול החשבונות והשכר. השינוי הזה משפר את יכולות ניהול הכספים והדיווח של הארגון לתורמים. בהמשך השנה, לאחר סיום עבודתה של אשרה בזכרות, ממשיך ניהול החשבונות הפנימי של זכרות ומנוהל ע"י משרדה של רואת החשבון לימור אברהם.

תכנון אסטרטגי

התכנון האסטרטגי של זכרות נערך ע"י הצוות כולו בשיתוף עם הוועד המנהל. המהלך הזה רוכז כמו ב-2009 ע"י זלדה פדה, רכזת פיתוח המשאבים. הארגון עבר סדרה של שישה מפגשים מונחים ע"י מנחי שתי"ל שסייעו לחשוב מחדש על תחומים שונים של הארגון. אחת התוצאות החשובות של תהליך זה היה תכנון סיום תפקידו של איתן ברונשטיין כמנהל הארגון ומעבר לתפקיד אחר בתוכו.

הערכה

תכנית ההערכה ב-2010 נערכה בסמינר של סוף שבוע אחד אינטנסיבי בהשתתפות הצוות, הוועד וחברי עמותה נוספים. נדונו התכניות השונות של זכרות והועלה שוב וביתר שאת הצורך לפנות בצורה אקטיבית יותר מבעבר לישראלים.

גיוס משאבים

זלדה פדה מרכזת את התחום הזה בזכרות. הארגונים שתמכו לזכרות ב-2010 הם:

ICCO-KerkinActie, MISEREOR, Broederlijk Delen, CCFD, Trocaire, HEKS-EPER, Oxfam GB, Oxfam Solidarity, Mennonite Central Committee, medico international.

משתתפים רבים בפעילויות השונות תרמו לכיסוי הוצאותיהן.

פעילות בארה"ב

קבוצת פעילות בניו יורק החלה לפתח הערכה החינוכית של זכרות ולהתאימה לציבור יהודי אמריקאי. אחרי ארבע מפגשים מתגבשת הערכה שתכלול שש יחידות לימוד.

התנדבות

בשנת 2010 התנדבו בזכרות עשרות א/נשים. הלן ברובה סייעה לפתח פרויקט שעוסק בקק"ל. בסוף השנה הצטרפה הלן כחברה לזכרות. צ'רלס קימן המשיך לתרגם במסירות טקסטים לאנגלית. פיאונה רייט סייעה בהכנת חומרים לתכנית החינוכית. מתנדבים נוספים תרגמו טקסטים שנכתבו על "אל תגידו בגת" והם פורסמו באתר. עשרות מתנדבים נוספים השתתפו בפעילויות שונות של זכרות.